

Vězení svobody

Příběh z Tisíce a jedenácté noci

Slepý žebrák, jež všechny národ zval „Inš'allahem“*, pokračoval, obrácen ke kalifovi, ve své řeči: „Slyšel jsi, ó vládce všech věřících, jak mou duši obloudil onen řecký pijan vína a požírač vepřového, který se vydával za filozofa a který mne pomýlil svými žvásty o všemohoucnosti a vševědoucnosti Alláhově – jeho jméno budiž pochváleno! – a o jediném pravém učení jeho Proroka – budiž pochválen! – protože mě všelikými lstivými důkazy balamutil, jak člověk svobodnou vůli má a dle vlastního uvážení, jedinež sám od sebe, dobré či zlé konati může. Toto však jest rouhání, neboť by to znamenalo, že stvoření může překvapiti svého Stvořitele a i pro Nejvyššího a Jediného by existovalo nějaké Předtím a Potom, a on by tak nestál nade vším časem, nýbrž by mu byl podřízen jako vše, co stvořil.

Ty však, ó vládce všech věřících, jistě víš, že člověk před tváří Věčného – oslaven bud! – neznamená víc než zrnko písku v poušti, neboť tak jak ono jest vichrem nesené sem a tam a z vlastní vůle se nemůže pohnout, tak jest to i jediná vůle Alláhova – jeho pokoj ať je s tebou, pane! – jež nás k tomu či onomu konání pohání, a z vlastního rozhodnutí nejsme s to učinit ani to nejmenší. Tak tomu bylo od počátku časů, a tak tomu bude až do jejich konce, neboť on, jenž stojí nade vším časem, ví jediný o konci všech věcí a zná již od věčnosti naše nejtajnější touhy do nejmenších podrobností.

Proto poslyš, ó vládce všech věřících, jak dobrota

* „Jak chce Bůh“

a přísnost Všemohoucího se mnou naložila, aby mne dovedla k úplné podřízenosti jeho svaté vůli, když Iblisovi, lháři jednomu*, dovolil, aby mne po vymezený čas pokoušel a zaslepil.

Tehdy jsem byl ještě jinoch v rozkvětu mladistvých sil, plný ješitné domyšlivosti, která nechala v mém srdci vytrysknouti jedu toho Řeka. Uvěřil jsem, že za všechno své štěstí a bohatství vděčím svým vlastním schopnostem a své obchodnické chytrosti. Dny jsem promarňoval filozofickými rozpravami s oním domnělým rádcem a přítelem a noci ve stále nových rozkoších. Věřil jsem, že se již nemusím držet řádu, jenž nám Alláh zvěstoval skrze svého Proroka, nedodržel jsem předepsané modlitby a omývání a stále více zanedbával i všechna další přikázání naší víry.

Nakonec jsem došel až tak daleko, že jsem nedbal postního měsíce. Přímo 27. dne ramadánu, kdy se slaví Lailat al Kadr**, jsem jedl a pil po celý den. Mí sluhové se zděsili nade mnou a nad neštěstím, které jsem přivolal na svůj dům, a utekli. Jen jsem se jim smál a rozhodl se je následujícího dne, až se vrátí, všechny nechat veřejně zbičovat.

Každopádně jsem byl onoho večera sám, opilý svými výstřednostmi a ospalý, a proto nedokážu říci, odkud se vzala ona krásná tanečnice, která náhle stála v mém divanu.*** Nepovolal jsem ji a také jsem ji neznal. Vypadalo to, jako by se zčistajasna zrodila ze sladkých hašišových oblaků, které proudily z mé nargileh.****

Měla splývavý šat z černých, stříbrem protkaných závoňů, jenž dával navýsost tušit bělostnému lesku jejích spanilých údů. Její tvář byla jako měsíc v úplňku a její rty se podobaly růžím ze Samarkandu. Vlasy, jež jí volně proudily až ke kolenům, měly barvu havraního peří, a její ruce a nohy byly obarveny hennou. Vůně vycházející z jejího těla byla tak šalebná, až jsem se domníval, že před sebou vidím jednu z hurisek. Když se pak počala otáčet v tanci a ohýbat své štíhlé tělo, rozezvučely se její zlaté náramky a stříbrné rol-

* islámský čert; ** Noc božské moci; *** přijímací sál;

**** vodní dýmka

ničky na jejích kotnících zněly jako jemné předení cvrčků. Zároveň zazněla, nevěděl jsem odkud, hudba tak mámivě vášnivá, že jsem se již nedokázal ovládnout.

„Kdo jsi, ó nádherný drahokame lásky!“ vykřikl jsem. „Musíš patřit mně, nechť to stojí celé mé jmění. Řekni mi, co požaduješ.“

Tu jsem náhle pocítil, jako by svět zatajil dech a čas se zastavil. Krasavice ke mně přistoupila, vrhla se přede mnou na kolena a objala mé nohy.

„Ó pane,“ odpověděla hlasem vrkající holubice, „patřím tobě jedinému. Dělej se mnou, po čem touží tvé srdce. Ale předtím mi přísahej, že to je jen tvá vůle a nikoho jiného, kterou se řídíš a provždy řídit budeš.“

„Přísahám při Všemohoucím!“ řekl jsem.

Dívka se však zasmála a s podivem pozvedla obočí, jež se podobalo křídílům vlaštovky, chystající se vzlétnout.

„Jak můžeš při tomto jménu přísahat?“ otázala se výsměšně. „Je-li On všemohoucí, pak se děje vše podle jeho a ne podle tvé vůle.“

„Jak důvtipné!“ zvolal jsem rovněž se smíchem. „Copak jsem obklopen jen samými filozofy? Myslím, že mi můžeš nabídnout i něco lepšího, či mne chceš nechat zhynout milostnou touhou?“

Chtěl jsem si ji přitáhnout k sobě na hedvábné polštáře, ale ona se mrštně vyhnula mým rukám a vyklouzla mi jako had.

„Nejprve přísahej!“

„Při kom nebo čem mám přísahat, aby bylo po tvém?“ Začínal jsem být stále netrpělivější.

„Přísahej při zraku svých očí!“ přikázala a kolem jejích rtů se mihl hrozivý škleb.

Já však, šílený žíznil pít z pramene její rajské zahrady, jsem uposlechl.

Tu počala pomalu odkládat závoj za závojem, až mým očím nezůstala ukryta ani jediná částička jejího mléčně bílého těla. Přistoupila ke mně, sklonila se nade mnou a její vlasy, černé jako noc, nás oba zahalily jako stan. Tvář při-

blížila ke mně, a najednou jsem uviděl, že zornice jejích očí jsou jen kolmými štěrbinami, v nichž doutná zelené světlo. A když své rty rozevřela k polibku, vystřelil vpřed dlouhý rozeklaný jazyk. Tu jsem pochopil, že jsem v moci Iblise, a s hrůzou a děsem jsem padl dozadu a má mysl se zastřela.

Cítil jsem, jak jsem unášen nad horami a moři, pak země pode mnou zmizela a šílená cesta se zvedla ke hvězdám. Avšak i ty za mnou pohasly, a kolem mne panovala jen naprostá temnota a prázdnota.

Dlouhý čas jsem se vznášel ve tmě kdesi za hranicemi stvoření. Potom jsem pozvolna vnímal zelenavé světlo, mlžné, a přece nepříjemně prudké. Rozpoznal jsem v něm stejnou záři, již na mne vytryskla ze zornic tanečnice. Byla všudypřítomná, aniž jsem mohl říci, odkud vychází. Mžoural jsem, protože mě začaly pálit oči. Minula chvíle, než jsem rozeznal, kde jsem.

Ležel jsem na okrouhlém odpočívadle, stojícím uprostřed obrovské, rovněž kruhové kopule. Nevím, jak mám vyjádřit pocit úplného ztracení a opuštěnosti, který mne okamžitě zalil, ani nedokážu říci, jakou zvláštností celé architektury byl ve mně vyvolán. Gigantický prostor se podobal nejvíce masjidu*, spíše však byl dábelskou nápodobou takového svatého místa, neboť tak jak je masjid naplněn vznešeným duchem Koránu a jeho požehnaným písmem, byl tento obrazem prázdného a bezduchého univerza. Stěny byly hladké a bílé, stejně jako obří klenba kopule a mramorová podlaha. Okna chyběla, avšak ve stěně, jež velkým kruhem ohraničovala prostor, byla řada dveří. Všechny byly zavřené.

Pak jsem zaslechl nehmotný hlas, podobný syčení hada, který ke mně zazníval ze všech stran:

„Toto, hrdý jinochu, jest jediné místo mezi všemi prostory světa, kam nesahá Alláhova vůle. Tak jako je jediná nepatrná vzduchová bublinka v nekonečnosti oceánu prosta soli, tak je prostor, v němž od této chvíle musíš zůstat, vyloučen z Všemohoucnosti a Vševědoucnosti Věč-

* mešita

ného. Já, Duch dokonalé volnosti, jsem jej vytvořil jako chrám odporu a vznešenosti. Využij příležitosti a staň se hoden mého pozvání.“

Hluboce jsem se při těch slovech zděsil, neboť jsem ještě tak docela nepropadl domýšlivosti onoho pohan-ského řeckého psa, abych mohl uvěřit takovému rouhačství. Neodvažoval jsem se však odpovědět, neboť jsem se obával, že zvukem svého hlasu stvrdím, že jsem ona strašlivá slova vskutku slyšel. Připadalo mi totiž, jako bych vnímal jen své vlastní myšlenky.

Jistě pochopíš, ó kalife, že mou první myšlenkou bylo utéci, co nejrychleji opustit ono neblahé místo. Jiný člověk na jiném místě by se byl býval svěřil do Alláhovy ochrany a péče a On by jej vedl dle své vůle, ale mně toto útočiště nebylo poskytnuto. Tak se počal můj osud.

Dveří bylo mnoho, avšak právě tato okolnost mě mátlá. Pokud by tu existovaly jen jedny jediné, pochopitelně bych ihned zkusil, zda se dají otevřít. Ale pro takové množství dveří musel být jistě nějaký důvod, který mi byl skryt. Mohl jsem volit, musel jsem být ovšem nanejvýš opatrný, neboť mi tak docela dobře mohla být nastražena past.

„Činíš správně, když váháš,“ ozval se hlas, jako by četl mé myšlenky, „neboť by se mohlo stát, že za jedněmi dveřmi číhá po krvi prahnoucí lev, který tě roztrhá, za druhými však květinová zahrada plná kouzelných víl, jež tě obdarují tisícem rozkoší lásky, za třetími obrovský černošský otrok s taseným mečem, připraven useknout ti hlavu, za čtvrtými zeje propast, do níž by ses zřítíl, za pátými je klenotnice plná zlata a diamantů, jež ti budou patřit, za šestými hrozivý ghúl, který tě spolkne, a tak pořád dál. Nepravím, že to tak je, ale přece jen by to tak být mohlo. Tady si sám volíš osud. Vol tedy dobře.“

Aniž bych opustil lehátko, pomalu jsem se otáčel v kruhu a hleděl z jedněch dveří na druhé, všechny však byly stejné, bez nejmenších rozdílů. Mé srdce bloudilo mezi bázní a nadějí a mé čelo zaléval pot.

Ale mohl jsem tomu hlasu vůbec důvěřovat? Možná lhal.

A kromě toho netvrdil, že tomu tak je, nýbrž jen že by tomu tak být mohlo. Snad je všechno jinak. Snad jsou všechny dveře zamčeny – až na jedny jediné, které musím nalézt. Bylo však jasné, že mě sledují neviditelné oči. Musel jsem tedy nejprve zjistit, které dveře skýtají možnost úniku, a potom vyčkat na příhodný okamžik. Říkal jsem si, že nejdůležitější je přitom rozvaha. Na druhé straně se však mohlo stát, že ty jediné nezavřené dveře se každou hodinou, snad každou minutou mění. Ale kdo říká, že jde o jedny jediné dveře? Nemohou být nezavřené dvoje, troje či vícero dveří? Slova, která jsem vnímal, přece nepoukazovala k tomu, že bych byl vězněn. Možná se dají otevřít skutečně všechny dveře a já si mohu vybrat libovolně. Ale proč je jich potom tolik?

Mé myšlenky se začaly točit v kruhu.

Musel jsem něco udělat, abych se přesvědčil. Zvedl jsem se tedy z odpočívadla, prošel místností a před jedněmi z dveří se zastavil, netroufal jsem si však vztáhnout k nim ruku. Přešel jsem o několik kroků dál k dalším dveřím a pak znovu k dalším a opět k dalším. Neexistoval důvod dát některým přednost před druhými. Před každými mě okamžitě přepadl strach, že ze všech možností zvolím tu nejhorší. Tak jsem postupoval stále dál, od jedněch k druhým, až jsem uzavřel celý kruh, aniž jsem byl moudřejší.

Rozhodl jsem se, že dveře spočítám, třebaže jsem sám nebyl schopen říci, nakolik by mi mohla znalost jejich počtu pomoci ze zoufalství. Již zakrátko se však ukázalo, že tento pokus bude velice obtížný, neboť když jsem nemohl stanovit, od kterých dveří jsem začal počítat, nemohl jsem ani vědět, kde přestat. Napadlo mne zout si jeden ze svých zlatem zdobených střevíců a položit jej před jeden z prahů. Šoural jsem se v kruhu kolem, a když jsem se k němu z druhé strany vrátil, napočítal jsem sto jedenáct dveří. Zhrozil jsem se, neboť teď jsem se přesvědčil, že jsem v místě šílenství.*

* Číslo 111 je v orientální numerologii číslem bláznů.

